

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДІАГНОСТИКИ ОСВІТНІХ ВТРАТ ЗДОБУВАЧІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Жук Юрій,

доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач відділу моніторингу та оцінювання
якості загальної середньої освіти,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна

Науменко Світлана,

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу моніторингу
та оцінювання якості загальної середньої освіти,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна

Одним із першочергових завдань державної політики в галузі освіти в умовах воєнного часу та післявоєнного відновлення України є розроблення практичних механізмів компенсації освітніх втрат, накопичення яких розпочалося в період карантинних обмежень і посилилося під час воєнного стану (Науменко, 2023, с. 187).

Нині зусилля вітчизняних дослідників спрямовані на створення навчально-методичного забезпечення (навчальні та практичні посібники, методичні порадижки та рекомендації (Звисяцьківська, 2023; Топузов & Засекіна, 2023; Топузов, 2023а, 2023б; Яценко та ін., 2023)), в якому представлено механізми діагностики та подолання освітніх втрат й освітніх розривів, зокрема, й практичний інструментарій у вигляді тестових завдань.

Зауважимо, що зарубіжні дослідники вбачають одним із засобів подолання освітніх втрат й освітніх розривів — щотижневе оцінювання навчальних досягнень учнів, яке має проводитися ще під час дистанційного навчання, та аналітичне дослідження навчальної траєкторії кожного конкретного здобувача освіти (зокрема, з'ясування рівнів засвоєння навчального матеріалу та шляхів усунення недоліків під час подальшого навчання) (Науменко, 2023, с. 188).

На думку українських учених, діагностика навчальних втрат в учнів є першим (та надзвичайно важливим) етапом оперативного корегування навчального процесу з метою компенсації освітніх втрат й освітніх розривів (Топузов, 2023б, с. 140).

З огляду на це, для діагностики освітніх втрат здобувачів загальної середньої освіти можна рекомендувати тести комбінованої форми, які містять не лише завдання для виявлення рівня навчальних досягнень, але й враховують такі опції як «складність»,

«впевненість» та «вагаюся». На нашу думку, це допоможе вчителю отримати додаткову інформацію щодо рівня навчальних досягнень учнів.

Наприклад, введення до тесту опції «складність» дозволяє відстежувати суб'єктивне розуміння учнями рівня складності міркувань, які необхідні їм для прийняття рішення щодо вибору правильної відповіді, що міститься в умові (запитанні) тестового завдання. Така опція з точки зору індивідуальних характеристик учнів дає можливість з'ясувати, які саме тестові завдання виявилися складними для кожного конкретного учня. З позиції групових показників — з'ясувати які фрагменти навчального матеріалу, що відображені у запитаннях тестових завдань, є для групи учнів (класу) суб'єктивно складними та зробити відповідні висновки.

Опція «впевненість» дає можливість визначити співвідношення впевнених та невпевнених знань кожного конкретного учня (з точки зору індивідуальних характеристик) та фрагменти предметної області, що відображені у тестових завданнях, у яких група досягла рівня впевненого знання або які потрапляють у зону невпевнених знань (з позиції групових показників). Ця опція може допомогти вчителю звернути увагу на проблемну зону та виробити свою освітню політику у напрямку усунення помічених недоліків.

Опція «вагаюся» у структурі тесту означає відмову респондента від прийняття рішення щодо вибору правильної відповіді на запитання тестового завдання. Обираючи цю опцію, учень висловлює сумнів щодо своєї можливості вибрати (сформулювати) правильну відповідь. Використання в структурі тесту опцій «впевненість» та «вагаюся» дає можливість отримати більше інформації, на підставі якої вчитель може зробити ґрунтовніші висновки щодо рівня навчальних досягнень учнів. Такий тест дозволяє у процесі одного виміру з'ясувати взаємозалежність трьох параметрів: (1) результат виконання тесту («оцінка»); (2) заявлений рівень впевненості («впевненість»); (3) відмова від прийняття рішення щодо вибору правильної відповіді («вагаюся»). (Докладніше про процедуру проведення оцінювання навчальних досягнень учнів за допомогою цих трьох опцій та інтерпретацію результатів можна ознайомитися у працях (Жук та ін., 2023; Топузов, 2023а, с. 26–46)).

На жаль, в умовах воєнного часу досить складно визначити реальні освітні втрати на загальнонаціональному рівні. Натомість проведення такого загальнодержавного моніторингового дослідження дасть можливість визначити ефективні механізми адаптації освітніх програм для подолання освітніх втрат і коригування результатів навчання здобувачів освіти. Відтак нині провідну роль у розв'язанні проблеми діагностики та компенсації освітніх втрат відіграють педагогічні працівники, які почасти самостійно розробляють та реалізують в освітній практиці оригінальні засоби й інструменти.

Використані джерела

Жук, Ю., Ващенко, Л., & Науменко, С. (2023). Експериментальне дослідження сформованості каузального мислення здобувачів загальної середньої освіти. *Український педагогічний журнал*, (3), 63–78. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-3-63-78>. <https://lib.iitta.gov.ua/736718/>.

Звиняцьківська, З. (ред.) (2023). Подолання освітніх втрат з української мови та літератури. Методичні рекомендації та приклади уроків: посібник. Міднародний фонд «Відроджен-

ня», Клуб НУШ. <https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/Buklet-22Podolannya-osvitnih-vtrat22-2.pdf>.

Науменко, С. (2023). Проблема освітніх втрат здобувачів загальної середньої освіти та зарубіжний досвід її розв'язання. У О.І. Локшина (Ред.), Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта — 2023: горизонти інновацій: зб. матеріалів VII Міжнародної наукової конференції (Київ, 25 травня 2023 р.) (с. 186–191). Інститут педагогіки НАПН України. <https://doi.org/10.32405/978-617-692-804-1>. <https://lib.iitta.gov.ua/736451/>.

Топузов, О., & Засекіна, Т. (ред.). (2023). Загальна середня освіта України в умовах воєнного стану та відбудови: реалії, досвід, перспективи. Методичний порадиш науковців Інституту педагогіки НАПН України до початку нового 2023–2024 навчального року: методичні рекомендації. Педагогічна думка. <https://doi.org/10.32405/978-966-644-737-4-2023-192>. <https://undip.org.ua/library/zahalna-serednia-osvita-ukrainy-v-umovakh-voiennoho-stanu-ta-vidbudovy-realii-dosvid-perspektivy-metodychni-rekomendatsii/>.

Топузов, О. М. (ред.). (2023a). Діагностика та компенсація освітніх втрат у загальній середній освіті України: методичні рекомендації. Педагогічна думка. <https://doi.org/10.32405/978-966-644-736-7-2023-190>. <https://undip.org.ua/library/diahnostyka-ta-kompensatsiia-osvitnikh-vtrat-u-zahalniy-seredniy-osviti-ukrainy-metodychni-rekomendatsii/>.

Топузов, О. М. (ред.). (2023b). Діагностика та механізми подолання втрат у навчанні молодших школярів: методичні рекомендації. Педагогічна думка. <https://undip.org.ua/library/diahnostyka-ta-mekhanizmy-podolannya-vtrat-u-navchanni-molodshykh-shkoliariv-metodychni-rekomendatsii/>.

Яценко, Т. О., Тригуб, І. А., & Слизук, О. А. (2023). Українська література. 5 клас: експрес-курс подолання освітніх втрат: практичний порадиш. Педагогічна думка. <https://lib.iitta.gov.ua/735026/>.

ЗАСОБИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ДІАГНОСТИКИ ТА КОМПЕНСАЦІЇ ОСВІТНІХ ВТРАТ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ

Калужна Олена,

ЗДНВР, учитель зарубіжної літератури

Меліоративний ліцей Піщанської сільської ради

Новомосковського району Дніпропетровської області,

смт. Меліоративне, Україна

caluzhnaolena@gmail.com

Сфера освіти стала свідком значного прогресу за останні роки, особливо щодо діагностичних інструментів і стратегій компенсації для усунення освітніх втрат. Визначивши ці інструменти та стратегії, викладачі можуть краще зрозуміти, як підтримати здобувачів/здобувачок освіти, які можуть відчувати труднощі в навчанні.

Ефективна діагностика необхідна для розуміння конкретних проблем учня/учениці в контексті уроків літератури. Було розроблено різні інструменти діагностики, щоб допомогти вчителям оцінювати прогалини в навчанні дітей.